

RN. 25

Z I E L E N B U D Y N K O W U Ż Y T E C Z N O S C I  
P U B L I C Z N E J N A W S I .

Inż. Krystyna Onitzchowa.

## Zieleń zespołów budynków użyteczności publicznej na wsi

Projektuje się, lub przeprojektowuje się osiedla wiejskie. Nowa dziedzina architektury, rurystryka, wiąże ściśle planowanie wsi z otaczającym ją <sup>kraj</sup> obrazem, jako elementem, najbardziej zespolonym, którego niepodobna pominąć przy organizowaniu i porządkowaniu przestrzeni, jaką niewątpliwie jest wieś.

Zieleń jest jednym z najważniejszych elementów w krajobrazie, odpowiednie jej ukształtowanie tworzy właściwe ramy, daje mu niejako wykończenie. Jest ona poza tym najbardziej dostępnym elementem dla wkładu prac człowieka w tworzeniu krajobrazu.

Wieś to krajobraz kulturalny. Charakter krajobrazu wsi zabudowanej może być różny. Zależny jest od układu czynników przyrodniczych (podłoże, woda, szata roślinna), oraz od dzieła ludzkiego (wszelka budowa).

Sharmonizowanie tych dwóch elementów t.j. przyrody i prac człowieka daje nam obraz krajobrazu kulturalnego.

Krajobraz wsi polskiej zmienia się. Bo zmianom ulega życie na wsi - przybywa dzieł rąk i umysłu ludzkiego, którym towarzyszyć musi przyroda.

Współczesna wieś polska zaczyna żyć życiem coraz bardziej ugruntowanym na gromadzie, więź społeczna tężeje, użyteczność społeczna staje się potrzebą wsi.

Poza szkołą, która do niedawna była jedynym często ośrodkiem życia społecznego na wsi, powstają dziś inne budowle użyteczności publicznej, które są wyrazem zainteresowań mieszkańców i w których skupia się życie na wsi.

Są to Domy Społeczne, Ośrodki Zdrowia, Domy Matki i Dziecka, Spółdzielnie, Straż Pożarna, Remizy na narzędzia, lub t.p. w zależności



od wielkości wsi oraz od zainteresowań i interesów jej mieszkańców.

Na tle tych faktów, powstaje zagadnienie właściwego rozwiązania zieleni (szaty roślinnej), otaczającej budynki użyteczności publicznej.

Należy zdać sobie sprawę z tego, że miejsca, w których będą się znajdować bądź pojedyncze budynki bądź całe kompleksy budowli użyteczności publicznej staną się centrum życia gromadzkiego we wsi, będą niejako jej "city".

W ośrodkach takich skupiać się będzie życie gospodarcze, organizacyjne i kulturalne wsi.

Z tej to przyczyny budynki użyteczności publicznej wraz z najbliższym otoczeniem zieleni muszą być przemyślane w szczegółach - mogą stać się bowiem niejako warsztatem dla wsi, wykuwającym takie formy, które wieś bez zastrzeżeń będzie mogła przyswajać dla swoich poszczególnych zagród.

Zieleni zespołów budynków użyteczności publicznej jest zagadnieniem o szerokich ramach. Zwłaszcza dziś gdzie wsi przybyło szereg ośrodków z parcelacji, które mają służyć społeczeństwu wiejskiemu jako wszelkiego rodzaju ośrodki życia na wsi.

Dlatego też na tle tych faktów, powstaje jeden problem do rozwiązania - to utrzymanie i ochrona istniejącej zieleni przy takich ośrodkach przez wyraźnie wskazaną odpowiedzialność społeczną - drugi to stworzenie zieleni przy budynkach nowopowstających.

Zieleni przy ośrodkach społecznych, powstałych nierzadko we dworach po parcelacji posiada charakter nieco odmienny, niezawsze mający elementy krajobrazu swoiście polskiego.

Założenia parkowe, oparte nieraz na szkołach francuskich czy angielskich ubiegłego stulecia z wyszukanyimi formami drzew i krzewów pochodzenia zagranicznego mogą się wydać "niedopasowane" do życia wiejskiego, które skupia się we dworze, przeznaczonym na cele kultu-

ralne czy organizacyjne wsi.

Tego rodzaju otoczenie ośrodków społecznych może spełniać rolę parków wiejskich o charakterze dydaktycznym dla wsi. Odpowiednie napisy objaśniające pochodzenie i nazwy drzew czy krzewów ułatwi niewątpliwie poznanie ich gatunków, nauczy, które z nich mogą być dla wsi, a które obcością form nadawać się nie będą.

Aby nie jednak nie stracić z istniejącej zieleni, lub aby ją mądrze dopełniać, powinna być odpowiedzialność społeczna i powinni być specjaliści, którzy opiekować się i konserwować będą starą zielenią wiejską, która stała się własnością gromadzką wsi, niezawsze niestety rozumiejącą te sprawy.

Różnej wielkości i jakości są ogrody - skupiska zieleni, które po parcelacji przejęła wioś.

Wydaje się słusznym, aby w zależności od wartości takich obiektów, zastosować różnego rodzaju nad nimi pieczę.

Ogrody mające nieraz już, ze względu na wiek i rodzaj okazów drzewostanu jak również i plan, charakter zabytkowy, winny posiadać specjalnych konserwatorów nie podległych władzom gromadzkim, jedynie Urzędowi Konserwatorskim przy Wojew., lub Min. Kultury i Sztuki. Należycie konserwowane i zinwentaryzowane służyć mogą celom społecznym, bez prawa jednak przystosowania ich do potrzeb życia codziennego wsi.

Mniejsze i mniej cenne objekty powinny znaleźć się w bezpośredniej opiece i odpowiedzialności wsi.

Organizacje młodzieżowe w pierwszym rzędzie należałoby tymi sprawami zainteresować, nie odsuwając jednak i starszego czynnika społecznego we wsi, związując go z władzami powiatowymi.

Wreszcie trzecią niejako grupą typów większych ogrodów, skupisk starej zieleni mogą być te, które bez szkody można będzie przystosować ściśle do potrzeb przestrzeni zielonej dla zorganizowanego życia wiejskiego.

Takie typy ogrodów, które nie będą już wyłącznie parkami, powinno się śmiało przeprojektować, gdzie tego zachodzi potrzeba, lecz z umiarem, bez szkody istniejących drzew bądź krzewów.

Zdarzyć się może, że taki większy ogród dworski swoim planem nie odpowiada celom, jaki ma spełnić przy ośrodku społecznym. Słusznym i koniecznym wydaje się wprowadzenie pewnych zmian w projekcie, lecz może to zrobić tylko specjalista.

Rzecz prosta, że takie przeprojektowanie ogrodu jest ściśle zależne od tego, jakiego rodzaju komórki społeczne mieścić się będą we dworze. Jeśli na przykład znajdzie się tam pomieszczenie na Dom Matki i Dziecka, nieodzownym będzie uwzględnienie miejsca zabaw dla dzieci w ogrodzie. Gdy organizacje młodzieżowe znajdą tam swe pomieszczenie, należy przewidzieć boisko sportowe oraz plac na zebranie pod gołym niebem.

Wsi niewątpliwie przybyło dziś dużo zieleni, otaczającej niegdyś dwory. Istnieją możliwości umiejętnego wykorzystania, należy jednak o tych sprawach mówić jak najwięcej i uczyć patrzeć na szatę roślinną wsi.

Niewątpliwie najwięcej w tej dziedzinie może zrobić szkoła.

Dlatego też, mówiąc o zieleni budowli użyteczności publicznej, zacząć należy od otoczenia zielonego budynku szkolnego, który do kompleksów tego rodzaju na wsi należy.

Jest jeszcze wiele wsi, a może i większość ich w Polsce, gdzie szkoła jest dotychczas jedynym ośrodkiem życia społecznego. W izbach szkolnych poza lekcjami, odbywają się wszelkie zebrania i zjazdy, w izbach szkolnych zapadają uchwały o przyszłym uspołecznieniu życia wiejskiego.

Ponieważ więc szkoła jest najczęściej miejscem, gdzie gromadzą się mieszkańcy wsi dla rozstrzygnięcia swoich spraw, musi więc spełniać rolę przykładową. Zarówno z punktu widzenia estetyki, jak

i użyteczności nie tylko samego budynku, lecz i jego najbliższego otoczenia.

Bo szkoła, zwłaszcza na wsi, musi wiązać życie z nauką. Nie tylko dla dzieci w wieku szkolnym, lecz i dla całej społeczności wiejskiej.

Abstrahując od tego, jak usytuowany jest budynek szkolny we wsi - bo to zadanie wypełnić muszą architekci, zadaniem planisty jest stworzenie zieleni przy szkole, tak aby spełniła swe dość wszechstronne znaczenie.

Będąc jednym z centralnych punktów zainteresowań na wsi, musi być zieleni tak dopasowana, aby podkreślała to swymi formami, do pewnego stopnia monumentalnymi.

Lecz otoczenie zielone szkoły musi <sup>wiązać</sup> estetykę z użytecznością. Który z tych aspektów zagadnienia jest istotniejszy dla wsi, trudno nieraz odpowiedzieć. Wydaje się, że zastosowanie tak zwanego złotego środka, będzie najskusniejszą. Bo istotnym jest cel, jaki ma wypełnić otoczenie szkoły: - dydaktyka.

Użyteczność polegać będzie na stworzeniu tego rodzaju zieleni wokół budynku szkolnego, która da możliwość poznania życia roślin, ich rodzaju i gatunków, związanych przede wszystkim z charakterem wsi polskiej, która "oswoi" dzieci w takim stopniu z przyrodą, że w późniejszym wieku zagadnienia te staną się im bliskie i nieodzowne we własnym, dojrzałym już życiu.

Te rezultaty osiągnie się przez zaplanowanie ogródków (zagonków) uczniowskich zarówno warzywnych jak i kwiatowych, małych pokazowych ogródków botanicznych oraz, rozszerzając to zagadnienie przez zaprojektowanie pokazowych, niewielkich ogrodów ozdobnych i sadów, w których zarówno młodzież jak i dorośli będą mogli zaznajomić się z kwestiami, dotyczącymi uprawy i pielęgnacji.

Reasumując, część użytkowa zieleni budynku szkolnego, musi składać się z tych elementów zieleni, z którymi wiąże się życie na wsi. Nauczanie się hodowli i pielęgnacji warzyw, kwiatów, drzew

owocowych i ozdobnych, ochrony przed szkodnikami i konieczność wprowadzenia tego w późniejsze życie do międziszki pewne i trwałe podstawy do rozsądnego rozwiązania tych spraw we własnej późniejszej zagrodzie.

Jeśli chodzi o możliwości terenowe przy szkołach, to niestety nie istnieją one w dostatecznym stopniu, lecz nie są należycie wykorzystane.

I tak np. w latach przedwojennych było 13.937 szkół wiejskich, posiadających własne, szkolne tereny, które wynosiły 22.205 ha, lecz tylko niewielka część tego obszaru stanowiła właściwie zorganizowane ogrody szkolne.

Według opracowań przedwojennych Ministerstwa W. R. i O. P. obszar ogrodów szkolnych powinien wynosić w zależności od typu szkoły od 5000 m<sup>2</sup> do 8500 m<sup>2</sup>, przy czym jako minimum powierzchni dla użytkowania i potrzeb szkoły (poza gruntem dla nauczycieli) przewiduje się obszar od 1500 do 2500 m<sup>2</sup>.

Podział wyżej wymienionych projektów jest następujący. Przy obszarze 8500 m<sup>2</sup>:

"Budynek szkolny z placem przedwejsciowym względnie z dziedzińcem, z drogami głównymi, z bezpośrednim otoczeniem roślinnością i obsadzeniem części granic od drogi publicznej oraz z placem i ogródkiem ozdobnym przy mieszkaniu ....około 1500 m<sup>2</sup>

Boisko z placem gimnastycznym, z zadrzewieniem ochronnym, z ustępami, osłona tychże oraz z halą gimnastyczną ok. 2400 m<sup>2</sup>

Podwórze i budynki gospodarcze z częściowym obsadzeniem roślinnością z zewnątrz .....ok. 600 m<sup>2</sup>

Ogródek botaniczny z drogami oraz obsadzeniem granic żywopłotami i skupinami .....ok. 1000 m<sup>2</sup>

Ogród szkolny owocowo-warzywny z pasieką i uprawą roślin pszczelnych, z drogami i obsadzeniem ochronnym części granic.....ok. 1500 m<sup>2</sup>

Ogród użytkowy nauczycieli z urogami i obsadzeniem części granic ..... ok. 1500 m<sup>2</sup>

Przy obszarze 2500 m<sup>2</sup>:

- 50 m<sup>2</sup> na polećka pokazowe
- 750 " na kwietniki wraz z drogami i ścieżkami,
- 100 " na inspekty i gromadzenie kompostu,
- 1400 " na warzywa i ogród owocowy,
- 100 " na rezerwę

Jak wynika z powyższej tabeli poszczególne działki ogrodu szkolnego ujęte są w pewne cyfry, które pozwolą stworzyć właściwe otoczenie szkoły. Oczywiście trudno nieraz utrzymać się w granicach wyżej określonych, warunki miejscowe mogą nas postawić albo przed faktem braku dostatecznej ilości gruntu, lub odwrotnie, szkoła może dysponować większą przestrzenią ziemi, aniżeli jest określone minimum. Wówczas należy zredukować wymagania urzędzeń terenowych, albo też rozszerzyć poszczególne działki, w zależności od możliwości i zainteresowań wsi.

Wydaje się jednak, iż trzeba być ostrożnym w zbytnim szafowaniu gruntów szkolnych nawet o znaczeniu wyłącznie dydaktycznym. Opieka i prowadzenie fachowe staje się utrudnione, a tym samym trudniej wtedy osiąga się przykładowość, o którą chodzi.

Ze względu na charakter zieleni, zwłaszcza użytkowej przy szkole - na wyraźne wyodrębnienie jej pewnych niejako członów o różnej użyteczności, trudno nieraz o stworzenie plastycznej całości. Stworzenie szerszej płaszczyzny, osiągnięcie perspektywy utrudnia wyraźne rozczłonkowanie zieleni nie tylko na użytkową i ozdobną, lecz ze względu na istnienie w nich grup, które każda stanowi niejako odrębną całość.

Ze względu jednak na znaczenie jakie ma spełnić otoczenie zielone budynku szkolnego, tego rodzaju ustępstwo na niekorzyść



momentów plastycznych musi być uznana za słuszną.

Zaprojektowanie rodzaju zieleni zarówno użytkowej jak i ozdobnej musi być ściśle spasowane z charakterem wsi.

Czy słusznym jest wprowadzenie obcych rodzajów roślinności dla budynku użyteczności publicznej?

Wydaje się, iż są dwie drogi przeanalizowania tego zagadnienia.

Czy bronić tradycji strzechy słomą krytej, otoczonej malwami i walczyć zapamiętałe o guńkę góralską i łowicką krajkę - czy też tradycję dawną schować do lamusa, wyciągając ją tylko na "wielkie święto", a wieś polską uszczęśliwić nowymi formami, pozwolić płynąć ku wsi szeroką falą wpływowi miejskim. Wydaje się, że życie samo narzuca pewne formy i temu przeciwdziałać trudno. Najlepszym tego dowodem wsie położone blisko miasta. Inny tam już charakter budynku, inne jego otoczenie. W takich warunkach trudno ograniczać dobór zieleni, może on być pełniejszy przez wprowadzenie nowych rodzajów bądź gatunków, nieznanymi jeszcze, lub nierozpowszechnionych w typowej wsi polskiej, lecz zbliżony charakterem do polskiego krajobrazu.

Istota zagadnienia doboru rodzaju zieleni dla wsi polega na spasowaniu jej z otaczającym krajobrazem. Wprowadzenie więc obcych rodzajów, zwłaszcza takich, które naszymi mogą być zastąpione, wydaje się niesłuszne.

Odnosi się to zarówno do części użytkowej jak i ozdobnej otoczenia szkoły.

Niesłusznym byłoby stworzenie ściśle określonego doboru szaty roślinnej przy ośrodkach społecznych na wsi, można jednak posługiwać się pewnymi wytycznymi w tym względzie, mając na uwadze przede wszystkim elementy krajobrazu oraz charakter budynku.

Niżej podane zestawienie obejmuje drzewa i krzewy, które znaleźć się mogą w zespole zieleni wiejskiej, nie budząc zastrzeżeń, że swoim kształtem i pochodzeniem wprowadzą dysharmonię i obcość.

I. Drzewa iglaste:

1. Modrzewie - *Larix polonica*.
2. Sosny - *Pinus cembra*, *P. Montana*, *P. silvestris*.
3. Świerki - *Picea excelsa*, *P. pungens*.
4. Żywotniki - *Thuja occidentalis*, *T. orientalis*.
5. Jałowce - *Juniperus communis*.

II. Drzewa liściaste:

1. Brzozy - *Betula verrucosa*.
2. Buki - *Fagus silvatica*.
3. Dęby - *Quercus pedunculata*.
4. Graby - *Carpinus betulus*.
5. Grusze - *Pirus*.
6. Jabłonie - *Malus*.
7. Jarzębiny - *Sorbus aucuparia*.
8. Jesiony - *Fraxinus excelsior*.
9. Klony - *Acer negundo*.
10. Morwy - *Morus alba*.
11. Lipy - *Tilia euchlora*.
12. Topole - *Populus nigra*.
13. Wiązy - *Ulmus montana*.
14. Wierzby - *Salix alba*.
15. Olchy - *Alnus glutinosa*.

III. Krzewy wysokie (do 3 m).

1. Lilak - *Syringa vulgaris*.
2. Bzowina - *Sambucus nigra*.
3. Jaśminy - *Philadelphus coronarius*.
4. Kaliny - *Viburnum opulus*.
5. Leszczyny - *Coryllus avellana*.

IV. Krzewy średniej wysokości (do 2 m).

1. Porzeczki - *Ribes aureum*.

2. Tawuły - Spirea.
3. Wiciokrzewy - Lonicera.
4. Zadrzewnie - Veigelia.
5. Forsycja - Forsythia.
6. Zylistki - Deutzia.
7. Śnieguliczki - Symphoricarpus racemosus.
8. Trzmieliny - Evonymus.
9. Derenie - Cornus mas.

Powstaje pytanie, czym kierować się przy poszczególnych zestawieniach drzew i krzewów, projektując zieleni szkoły, bądź innego budynku użyteczności publicznej?

Zadrzewienie niewielkiej przestrzeni zamkniętej powinno polegać na scharmonizowaniu nie tylko pojedynczych okazów roślinnych, lecz i mniejszych, lub większych zespołów drzew i krzewów w zależności od ukształtowania i figury przestrzeni do zaplanowania oraz od form architektonicznych budowli, znajdujących się na danym terenie.

Aby osiągnąć harmonię barw i kształtów zieleni, zwrócić należy uwagę na następujące momenty, które nie mogą być pominięte, a tymi są:

- 1) Dobór drzew i krzewów w zależności od rodzaju gleby i wystawy słonecznej.
- 2) Odpowiednie odległości sadzenia drzew i krzewów.
- 3) Odpowiednie zestawienie barw.
- 4) Dobór kształtów korony.
- 5) Zestawienie i porę kwitnienia.

Wymienione drzewa bądź krzewy wymagają różnych gleb i różnego naświetlenia. Niektóre z nich nadają się na ziemie lżejsze, inne wymagają gleb żyznych. Trudno na tym miejscu omawiać tę kwestię szczegółowiej, zwrócić jednak należy uwagę na to, iż bardzo często niepomyślny rozwój drzew bądź krzewów jest wynikiem nieodpowiednio dobranej gleby bądź nasłonecznienia. Stąd wiele zawodów w hodowli - a przyczyna prosta - brak wiadomości.

Następnym błędem, często bardzo stosowanym przy zakładaniu bądź projektowaniu otoczenia zielonego budynków - to zbyt gęste sadzenie drzew i krzewów.

Dzieje się to zwłaszcza wtedy, gdy projektujący nie zna form i możliwości rozwoju materiału roślinnego. Często spotkać można skupiny krzewów, które posadzone za gęsto, nie mogą należycie się rozwijać, rosnąc w zbitej masie, tracąc swój kształt, a przytem niejednokrotnie większe krzewy rosną na planie bliższym, zagłuszając niskie, posadzone nieodpowiednio.

Istnieją pewne ogólne wytyczne uwzględniające liczbę drzew ozdobnych na obsadzenie przestrzeni jednego hektara. I tak przy odległościach między drzewami należy wysadzić:

3 mtr. około 1000 drzew

4 " " 550 "

5 " " 400 "

(Prof. H. Jankowski: "Ogród wiejski")

Oczywiście zależne to jest bardzo od rodzaju projektu oraz od materiału roślinnego, którym dana przestrzeń ma być obsadzona.

Istnieją bowiem drzewa wysokie, które sadzić można w odległościach nie mniejszych niż 6 - 10 mtr, krzewy zaś niskie, stosowane w t. zw. skupinach sadzić można w odległości jednego metra lub jeszcze bliżej.

Ważnym bardzo momentem przy projektowaniu zieleni - to właściwe zestawienie barw. Odpowiednio dobrane wywołują kontrasty, uwypuklają kształty korony, a umieszczone na właściwych miejscach stwarzają pozory większej przestrzeni. Dobór różnych barw w zieleni musi być jednak umiarkowany. Zastosowanie materiału barwnolistnego może nie tylko nie dać pożądanego efektu, lecz przeciwnie - stworzyć może nastrój zieleni ponury, jednostronny, którego w naturze nie ma.

I tak np. zastosowanie materiału roślinnego o przeważającym kolorze liści srebrno-żółtych może dać wrażenie "stałej jesieni", zaś czerwone liście drzew, będących w nadmiarze dają obraz niewątpliwie przygnębiający. Natomiast skupiny zestawione kontrastem barw ożywiają bardzo otoczenie, dają "czytelność" rysunku korony drzew bądź krzewów. Przez odpowiednie zestawienie kształtów korony drzew i krzewów wprowadza się niewątpliwą różnorodność w rysunku zieleni, osiąga się również właściwe podkreślenie architektury budynków, łagodzi się lub uwypukla się ich charakter i przeznaczenie.

Niewątpliwie najczęściej centralnym punktem życia na wsi jest szkoła i Dom Społeczny. Zieleni tych budynków powinna dominować swym kształtem. Strzelistość lub piramidalność koron drzew wysokich podkreśli właściwie ośrodek centralny wsi.

Zieleni szkoły lub Domu Społecznego powinna być w swym kształcie prosta, dająca silne akcenty, wynoszące ją ponad otaczające ją zabudowania.

Inaczej zaś wyglądać może zieleni dziedzińca wiejskiego. Piramidalne topole, surowe w swym kształcie zastąpione być mogą delikatną koroną brzoź lub wierzb płaczących - tu nie trzeba dążyć do monumentalności. Naturalne kształty koron drzew bądź krzewów są tak różnorodne, iż nie powinny mieć zastosowania *stworzone* formy w kształcie kul, piramid lub t.p., które wprowadzają niewątpliwie sztuczność, której nie ma w naturze.

Jeśli przy doborze form drzew bądź krzewów kierować się powinno charakterem przeznaczenia budynku, inaczej sprawa się ma z zestawieniem krzewów kwitnących w zależności od ich pory kwitnienia. Tu jest jedna zasada odnosząca się do wszelkiego rodzaju budowli użyteczności publicznej.

Dobór drzew i krzewów kwitnących tak musi być dokonany, aby od wczesnej wiosny do późnej jesieni znalazły się drzewa bądź krzewy, które barwą lub kształtem kwiatów i owoców ożywią zieleni. Cel ten w okresie zimowych miesięcy spełnią drzewa bądź krzewy iglaste. Te ostatnie zwłaszcza mogą mieć duże zastosowanie jako osłony, wydzielenie części gospodarczej lub t.p.

Mając na uwadze wyżej opisane momenty przy projektowaniu zieleni osiąga się harmonię zieleni i kształtów. Ważną jednak jest sprawa, aby ta harmonia nie była poprawnym bez zarzutu projektem otoczenia budynku użyteczności publicznej na wsi, lecz przede wszystkim musi być ~~s~~harmonizowana z krajobrazem wiejskim, i z życiem wsi.

Projekt otoczenia zielonego Domu Społecznego lub szkoły z szeregiem roślin pochodzenia zagranicznego, z płytkami nieregularnymi na trawniku może być projektem bardzo poprawnym, bardzo "architektonicznym", lecz obcym krajobrazem <sup>owe</sup> na wsi polskiej.

Juniperus sabina zastąpi nasz jałowiec lub kosówka - płytki nieregularne zastąpione być mogą dobrze zbudowanymi drózkami, które będą przykładem do naśladowania w zagrodzie wiejskiej.

Zielenią wiejską muszą się zająć ludzie wsi. Wczuwając się w jej charakter stworzą pewną logiczną całość, poprzez wprowadzenie właściwej zieleni dadzą możliwość dalszego naśladownictwa w poszczególnych zagrodach wiejskich.

A przecież o to właściwie chodzi.

Tylko skąd tę zieleni brać? Szereg szkółek bądź zakładów ogrodniczych, posiadających materiał szkółkarski został w okresie wojny zniszczony. Jest szereg w Polsce powiatów, w których nie ma materiału roślinnego lub jeśli jest to bądź doborem bądź jakością nieodpowiedni.

Kto ma zająć się tym, aby gospodarze mogli zaopatrzyć się w odpowiednie drzewka bądź krzewy? Szkoły Rolnicze, Ośrodki Samopomocy Chłopskiej, Wydziały Powiatowe i Nadleśnictwa powinny stworzyć jak najrychlej szkółki drzew i krzewów dla zagród wiejskich i dla budynków użyteczności publicznej na wsi.

Szkółki drzew i krzewów nie obcego pochodzenia, lecz takich, które wiążą się z krajobrazem polskim i w nim tkwią. Są łatwe do hodowli. Tylko trzeba do tego zabrać się odrazu.

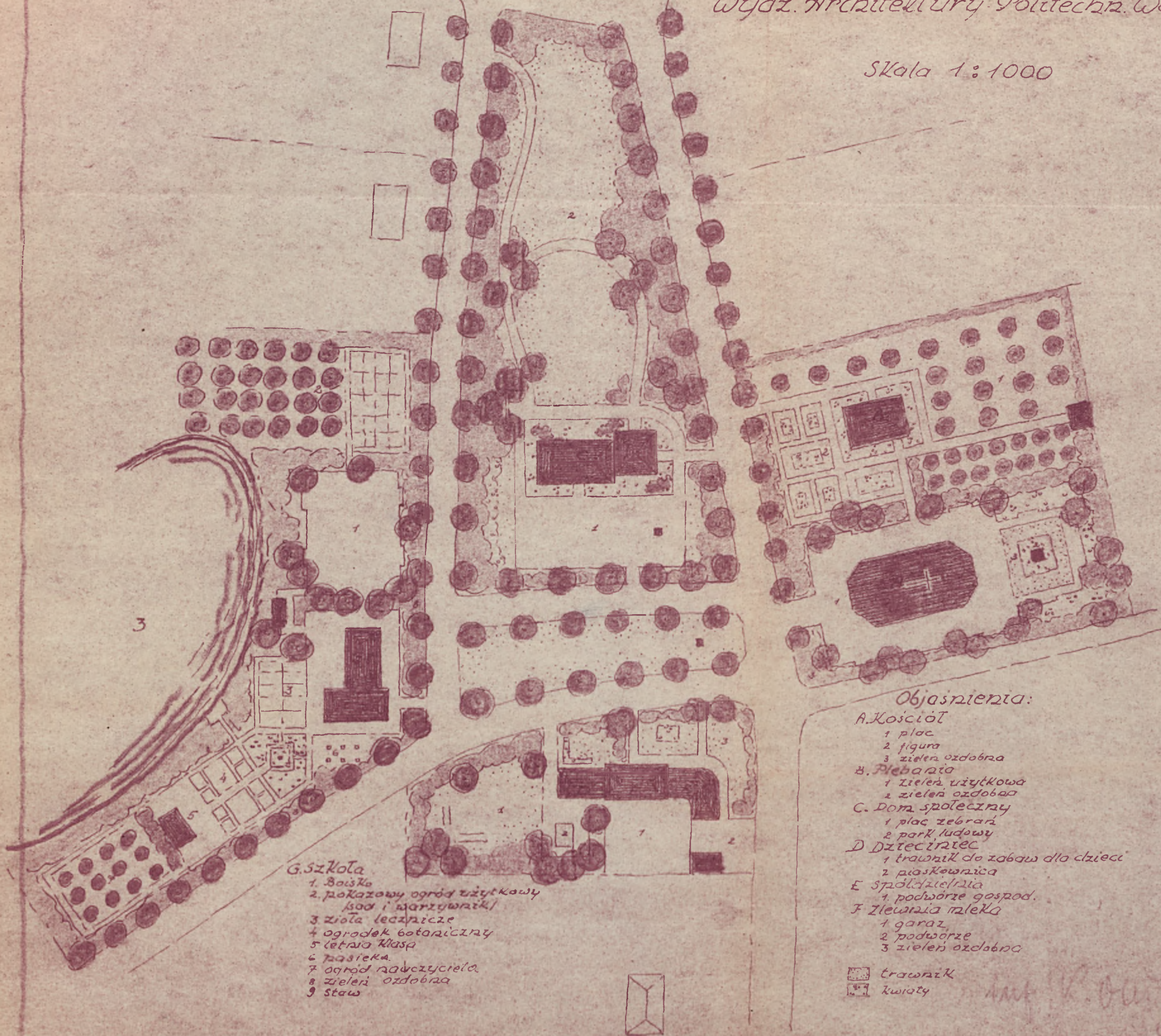
Bo nie pomogą słowa i zachęta, jeśli nie ma z czego tworzyć zieleni.



Wies „Stara Ostrołęka”  
 Zieleni użyteczności publicznych

Na podstawie planu sytuacyjnego  
 z Zakładu Budownictwa Wiejskiego  
 Wydz. Architektury Politechn. Warsz.

Skala 1:1000



- G. Szkoła
1. Boisko
  2. pokazowy ogród użytkowy (sad i warzywnik)
  3. zieleni lecznicze
  4. ogródek botaniczny
  5. letnia klasa
  6. pasieka
  7. ogród nauczyciela
  8. zieleni ozdobna
  9. staw

- Objasnienia:
- A. Kościół
1. plac
  2. figura
  3. zieleni ozdobna
- B. Plebania
1. zieleni użytkowa
  2. zieleni ozdobna
- C. Dom społeczny
1. plac zebrani
  2. park ludowy
- D. Dzieciarnia
1. trawnik do zabaw dla dzieci
  2. piaskownica
- E. Spółdzielnia
1. podwórze gospod.
- F. Złaznia mleka
1. garaż
  2. podwórze
  3. zieleni ozdobna

- trawnik
- kwiaty

Prof. R. Orlowski  
 1948